

ВИВЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ПРАВОВИХ ПИТАНЬ

DOI 110.33287/11200

УДК 347.73:336

**ФІНАНСОВО-ПРАВОВИЙ ПРИМУС У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ:
ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ**

**FINANCIAL AND LEGAL COERSION IN THE CUSTOMS CASE: NOTION, ESSENCE,
FEATURES**

Василь Шімон

Аспірант Академії праці, соціальних відносин і туризму

Vasyl Shimon

Phd student, Academy of Labour, Social Relations and Tourism

 orcid.org/0000-0001-9964-2000

 shimon.vi@socosvita.kiev.ua

Анотація

Стаття присвячена сутності та специфіки фінансово-правового примусу у сфері державної митної справи. Розглянуто фінансово-правовий примус як один із видів державного примусу. Аргументовано доведено, що поряд з іншими видами державного примусу у митній сфері, необхідно також виділяти і фінансово-правовий. Запропоновано авторське розуміння поняття “фінансово-правовий примус у сфері державної митної справи”. Виділено особливі ознаки фінансово-правового примусу у митній сфері. Виокремлено мету фінансово-правового примусу в галузі митного регулювання. Наведено види заходів фінансово-правового примусу у сфері державної митної справи. Констатовано, що фінансово-правовий примус у митній сфері застосовується у відносинах щодо невиконання або неналежного виконання обов’язку із сплати митних платежів та порушення порядку здійснення валютних операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Визначено перспективи подальших на-

Ключові слова:

фінансово-правовий примус, митні відносини, державна митна справа, фінансово-правові норми, податкове законодавство, валютне законодавство.

Key words:

financial and legal coercion, customs relations, state customs, financial and legal norms, tax legislation, currency legislation.

укових досліджень фінансово-правового примусу у сфері державної митної справи.

Abstract

The paper reviews the essence and specificity of financial and legal coercion in the sphere of state customs. It is noted that taking account the complex nature of customs legal relations, state enforcement in the customs sphere is regulated by a set of legal norms of various sectoral affiliations. It is argued that, along with other types of state enforcement in the customs sphere, it is also necessary to allocate financial and legal.

It is suggested that under financial and legal coercion in the sphere of the state customs business, compulsory measures of influence established by the regulations of the financial law, applied by the authorized state bodies to the subjects of customs legal relations that violate the financial and legal norms in the customs sphere. It is concluded that financial and legal coercion in the customs sphere is applied in relations with regard non-fulfillment or inadequate fulfillment of the obligation to pay customs duties and violation of the procedure for foreign exchange operations in the sphere of foreign economic activity.

Special signs of financial and legal coercion in the customs sphere are singled out, which include: 1) scope of application - public relations arising in the process or concerning the movement of items across the customs border; 2) is regulated by financial and legal norms that establish an exhaustive list of coercive measures, grounds, conditions and procedures for their application; 3) is applied in case of violation of financial and legal norms in the customs sphere and with a view to preventing and detecting financial offenses in the customs sphere.

The goal of financial and legal coercion in the field of customs regulation is identified: 1) ensuring the rule of law in the sphere of state customs; 2) protection of customs relations from unlawful attacks; 3) prevention of financial offenses in the customs sphere; 4) termination of unlawful actions of the obligated subjects of customs relations; 5) restoration of the violated rights of subjects of customs relations; 6) attraction to the financial and legal responsibility of the subjects of customs relations, which violate the financial and legal norms in the customs sphere.

Types of measures of financial and legal coercion in the sphere of state customs are given: preventive, suspensive, right-handed, punitive. Prospects for further scientific research on financial and legal enforcement in the customs sphere have been determined.

Інформація про рукопис

Надійшов до редакції:

18.02.2019

Рецензований: 1.03.2019

Подано доопрацьовану

версію: 23.03.2019

Прийнятий до друку:

15.04.2019

Вступ

Правова охорона суспільних відносин, що виникають у процесі або з приводу переміщення предметів через митний кордон, передбачає можливість і необхідність примусу з боку держави. З огляду на комплексний характер митних правовідносин [1, с. 144] державний примус у митній сфері регулюється сукупністю правових норм різної галузевої належності.

Законодавцем на уповноважені органи публічної влади у сфері реалізації державної митної політики покладено завдання щодо контролю за сплатою митних платежів та дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України. Означені види діяльності регламентовані не лише нормами митного законодавства, а й нормами фінансового права. Це дає підстави стверджувати про наявність фінансово-правового примусу у галузі митного регулювання.

Однак чинне вітчизняне законодавство не дає цілісного уявлення стосовно фінансово-правового примусу у митній сфері як повністю сформованого правового явища. У зв'язку з цим постає нагальна потреба у розробці сутності та специфіки фінансово-правового примусу у сфері державної митної справи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У літературі поняття “примус” витлумачують як натиск з чийогось боку; зусилля над собою; зумовлена кимось або чимось необхідність діяти певним способом, незалежно від бажання [2]. Примус розглядається як невід’ємний складник функціонування державної влади [3, с. 107]. При цьому наголошується, що примус - це складне багатоаспектне явище, що характеризується дуалістичністю: з одного боку, це метод здійснення влади, керівництва на державному рівні, а з другого - засіб правового впливу на суспільні відносини [4, с. 13].

За визначенням О. Шевчука [5, с. 6] державний примус слід розуміти як метод впливу держави на свідомість і поведінку, на особу і майно суб’єктів правових відносин, який застосовується державними органами відповідно до їхньої компетенції незалежно від волі та бажання юридично зобов’язаних суб’єктів з метою забезпечення належної реалізації права, попередження правопорушень, покарання та виправлення правопорушників, поновлення порушених прав. Державному примусу, за твердженням А. Сліденка [6], О. Трешової [7], властива й низка інших ознак: примус супроводжується застосуванням до суб’єкта права обмежень, таких як позбавлення права, накладення додаткового обов’язку, перешкоджання в реалізації права; підставою застосування заходів примусу вважають вчинення особою правопорушення, а також виникнення інших, небажаних для суспільства та держави правових аномалій, або наявність фактів, які свідчать про реальну загрозу таких явищ у майбутньому; юридичною підставою є передбачення заходу в санкції правової норми; примус застосовують з метою захисту прав та законних інтересів особи, суспільства та держави; державний примус завжди є правовим, оскільки види примусових заходів визначені нормами права на рівні закону; застосування заходів примусу здійснюють у передбаченій законодавцем процесуальній формі; гарантією законності застосування державного примусу виступає передбачена законодавством можливість його оскарження; заходи примусу можуть бути застосовані не лише до фізичних, а й до юридичних осіб.

Одним із видів державного примусу можна вважати фінансово-правовий, примусові заходи якого визначаються предметом фінансово-правового регулювання - відносини, що виникають у процесі публічної фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування щодо формування, розподілу, перерозподілу та використання фінансових ресурсів з метою реалізації своїх завдань. Підставою фінансово-правового примусу М. Разгільдяєва вважає протиправну поведінку у формі невиконання (неналежного виконання) встановленого фінансовим законодавством обов’язку, а його метою - охорона суб’єктивного права, передбаченого фінансово-правовою нормою [8, с. 11]. Н. Саттарова під фінансово-правовим примусом розуміє вплив уповноважених державних органів, посадових осіб на свідомість і поведінку суб’єктів фінансових правовідносин шляхом застосування до них у встановленому процесуальному порядку примусових заходів, зазначених у санкціях (диспозиціях) фінансово-правових норм і пов’язаних із настанням для них негативних наслідків особистого, майнового, організаційного характеру з метою боротьби з правопорушеннями та іншими небажаними наслідками, а також охорони і подальшого розвитку суспільних відносин у сфері фінансової діяльності держави [9, с. 75].

До особливих ознак фінансово-правовому примусу у сучасній літературі [10-13] відносять такі: об'єктом фінансово-правового примусу виступають фонди грошових коштів; заходи фінансово-правового примусу застосовують у разі, коли виникає потреба привести поведінку власників грошових коштів у відповідність до вимог законодавства; фінансово-правовий примус може застосовуватися незалежно від наявності між сторонами охоронного правовідношення організаційного підпорядкування; для фінансово-правового примусу характерне поєднання позасудового та судового порядку застосування його заходів; фінансово-правовий примус регулюється фінансово-правовими нормами, які встановлюють виключний перелік заходів примусу, підстав, умов та порядок їхнього застосування; фінансово-правовий примус спрямований на забезпечення дотримання фінансової дисципліни.

З-поміж останніх вітчизняних наукових праць, присвячених проблематиці фінансово-правового примусу та його видам, слід відзначити дослідження таких учених, як Ю. Ровинський [14], Д. Коваль [15], Б. Закарян [16], Н. Гребенюк [17] та Д. Шутлів [18].

Отже, у сучасних дослідженнях фінансово-правовий примус характеризується як один із різновидів державного примусу, якому властиві як ознаки останнього, так і особливі ознаки, зумовлені фінансовими правовідносинами і порушеннями фінансово-правових норм.

Вивчення наукової юридичної літератури дозволяє стверджувати, що поняття державного примусу у митній сфері, його зміст, специфіка цього інституту, залишаються малодослідженими. Науковці приділяють увагу окремим питанням видам державного примусу в галузі митного регулювання.

Так, В. Комзюк у межах дослідження, присвяченого адміністративно-правовим засобам здійснення митної справи [19], визначив сутність та види адміністративного примусу, його значення в здійсненні митної справи, здійснив аналіз адміністративно-запобіжних заходів, які застосовують для здійснення митної справи, охарактеризував заходи адміністративного припинення порушень митних правил, з'ясував поняття та зміст адміністративної відповідальності за порушення митних правил, проаналізував підстави і процедури адміністративної відповідальності у сфері здійснення митної справи. На аналізі адміністративної відповідальності за порушення митних правил як одного із заходів адміністративного примусу у митній сфері була зорієнтована праця А. Педешко [20]. Адміністративно-примусові повноваження митних органів та порядок їхньої реалізації стали предметом дослідження А. Мудрова [21], в якому визначено поняття, зміст, структура та правові підстави адміністративно-примусових повноважень митних органів, а також розглянуто повноваження митних органів при реалізації заходів адміністративного попередження, адміністративного припинення та адміністративної відповідальності. Особливості кримінальної відповідальності як одного із заходів кримінального примусу у митній сфері приділена розкриті в працях О. Омельчука [22] та О. Процюка [23].

З-поміж робіт, спрямованих на дослідження фінансової відповідальності за порушення митного законодавства як одного із заходів фінансового примусу у митній сфері, особливої уваги заслуговує праця Ю. Оніщика [24], в якій доведено наявність фінансової відповідальності у сфері митного регулювання, з'ясовано її поняття та особливі ознаки, а також встановлено, що фінансова відповідальність за порушення митного законодавства настає у разі невиконання або неналежного виконання обов'язку із сплати митних платежів та порушення порядку здійснення валютних операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності у вигляді штрафу та/або пені.

Отже, дослідники у своїх працях зосереджуються на адміністративному примусі у митній сфері, кримінальній відповідальності як одному із заходів кримінального примусу в митних відносинах, фінансовій відповідальності як одному із заходів фінансового примусу у митній сфері. Натомість питання фінансово-правового примусу в галузі митного регулювання залишились поза увагою науковців. Тобто, можна констатувати, що фінансово-правовий примус у сфері державної митної справи не досліджувався і розробка цієї проблеми перебуває на початковій стадії.

Мета та методологія дослідження

Метою статті є з'ясування сутності та специфіки фінансово-правового примусу у сфері державної митної справи.

Для досягнення зазначеної мети застосовано метод системно-структурного аналізу. Під час дослідження використано наукові підходи щодо розуміння таких категорій як “примус”, “державний примус”, “фінансово-правовий примус”, “митні правовідносини”, “фінансові правовідносини”.

Ця робота виходить із розуміння фінансово-правового примусу як встановлених нормами фінансового права примусових заходів впливу, які застосовують уповноважені державою органи до суб'єктів фінансових правовідносин, які порушують фінансово-правові норми.

Зважаючи на те, що фінансово-правовий примус регламентується фінансово-правовими нормами, значну увагу приділено аналізу митного, податкового та валютного законодавства, що встановлює порядок здійснення фінансово-правового примусу у митній сфері.

Під час виокремлення заходів фінансово-правового примусу у сфері державної митної справи взято за основу класифікацію заходів фінансово-правового примусу за метою їх застосування, згідно якої заходи такого примусу поділяють на: превентивні, припиняючі, правопоновлювальні та каральні [25, с. 247; 16, с. 4; 17, с. 7].

Результати дослідження

На основі аналізу ст. 544 Митного кодексу України [26], з-поміж завдань уповноважених державою органів у сфері реалізації державної митної політики, можна виокремити такі, які безпосередньо пов'язані з фінансово-правовим примусом у митній сфері. До таких завдань необхідно віднести:

1) забезпечення справляння митних платежів, контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати, застосування заходів щодо їх примусового стягнення у межах повноважень, визначених Митним кодексом України, Податковим кодексом України та іншими актами законодавства України, організація застосування гарантій забезпечення сплати митних платежів, взаємодія з банківськими установами та незалежними фінансовими посередниками, що надають такі гарантії;

2) здійснення контролю за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України.

Здійснення контролю за сплатою митних платежів уповноваженими державою органами у сфері реалізації державної митної політики регламентується як нормами митного, так і податкового законодавства, і являє собою процес публічної фінансової діяльності у напрямку акумулювання доходів бюджетної системи. Проведення контролю за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон уповноваженими державою органами у сфері реалізації державної митної політики регламентується як нормами митного, так і валютного законодавства, і являє собою процес публічної фінансової діяльності у напрямку утворення необхідних суспільству валютних фондів. Ці відносини є предметом фінансового права, а саме являють собою податкові та валютні відносини, норми яких регламентують процес публічної фінансової діяльності у напрямку формування публічних фондів коштів [27, с. 16]. Відповідно, діяльність щодо контролю за надходженням митних платежів та дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон передбачає і встановлення фінансово-правового примусу у митній сфері до суб'єктів митних відносин, які порушили норми митного, податкового та валютного законодавства.

Аналіз чинного законодавства України [26, 28] та наявних наукових підходів до класифікації заходів примусу, про які зазначено в методології дослідження цієї статті, дає підстави виокремити превентивні, припиняючі, правопоновлювальні та каральні заходи фінансово-правового примусу у сфері державної митної справи.

Превентивні заходи фінансово-правового примусу у митній сфері полягають у попередженні та виявленні фінансових правопорушень. Прикладом застосування таких заходів є повноваження уповноважених державою органів у сфері реалізації державної митної політики із проведення документальних перевірок дотримання законодавства України з питань державної митної справи, податкового та валютного законодавства, які визначені Митним кодексом України (ст. ст. 345-355) [26], Податковим кодексом України (ст. ст. 75-86) [28] та наказом Міністерства фінансів України від 20 серпня 2015 року № 727 “Про затвердження Порядку оформлення результатів документальних перевірок дотримання законодавства України з питань державної митної справи, податкового, валютного та іншого законодавства платниками податків - юридичними особами та їх відокремленими підрозділами” [29].

Превентивні заходи мають всі ознаки примусовості, оскільки здійснюються без урахування волі зобов'язаного суб'єкта митних правовідносин та на підставі наданих уповноваженим органам владних повноважень.

Наступними заходами фінансово-правового примусу у сфері державної митної справи є припиняючі, які застосовують за наявності факту порушення норм законодавства та з метою припинення протиправного діяння у сфері митних відносин. До прикладів таких заходів можна віднести адміністративний арешт майна, податкову заставу, зупинення видаткових операцій на рахунках платника, заборона відчуження платником податків свого майна, які передбачені в Главі 9 Податкового кодексу України [28]. До схожих заходів вдаються і в інших європейських країнах [30].

Варто відзначити, що припиняючі заходи фінансово-правового примусу у митній сфері застосовують виключно щодо контролю за сплатою митних платежів.

На відміну від заходів припинення правопоновлювальні заходи фінансово-правового примусу у митній сфері забезпечують як виконання платником його обов'язку зі сплати митних платежів, так і відшкодування шкоди від їх несвоєчасної і неповної сплати, а також захист прав та законних інтересів платників податків. Прикладом реалізації правопоновлювальних заходів є нарахування пені (ст. 302 Митного кодексу України [26] та ст. ст. 129-132 Податкового кодексу України [28]).

Спрямованістю каральних заходів фінансово-правового примусу у митній сфері є покарання і для їх застосування необхідна наявність безпосередньо фінансового правопорушення. Реалізацією цих заходів є фінансово-правова відповідальність у вигляді штрафу та/або пені за невиконання або неналежне виконання обов'язку із сплати митних платежів (ст. 302 Митного кодексу України, ст. ст. 129-132 [26] та ст. ст. 117-1281 Податкового кодексу України [28]) та порушення порядку здійснення валютних операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності (ст. ст. 13, 14 Закону України “Про валюту і валютні операції” [31]).

На каральний характер фінансово-правової відповідальності у митній сфері звертають увагу й закордонні дослідники, які вивчали відповідальність за порушення митного законодавства у різних європейських країнах [32, 33]. Наразі Директива ЄС 2017/1371 про боротьбу з шахрайством стосовно фінансових інтересів Союзу за допомогою кримінального права, яка визначає засоби протидії відмиванню коштів, корупції, порушенню митних правил тощо, гармонізує санкції та визначає розмір мінімальних покарань [34].

Проведений аналіз дає підстави для визначення, що фінансово-правовий примус у сфері державної митної справи - це встановлені нормами фінансового права примусові заходи впливу, що застосовуються уповноваженими державою органами до суб'єктів митних правовідносин, які порушують фінансово-правові норми у митній сфері. Мета, особливі ознаки та види заходів, що розкривають сутність фінансово-правового примусу у сфері державної митної справи, викладено в табл. 1. Аналіз сутності та специфіки фінансово-правового примусу у сфері державної митної справи дозволяє констатувати, що поряд з іншими видами державного примусу у сфері державної митної справи, слід також виділяти і фінансово-правовий.

Табл. 1. Сутність та специфіка фінансово-правового примусу у сфері державної митної справи

Мета фінансово-правового примусу у сфері державної митної справи	Особливі ознаки фінансово-правового примусу у сфері державної митної справи	Види заходів фінансово-правового примусу у сфері державної митної справи
<p>1) забезпечення режиму законності у сфері державної митної справи;</p> <p>2) охорона митних відносин від протиправних посягань;</p> <p>3) попередження фінансових правопорушень у митній сфері;</p> <p>4) припинення неправомірних дій зобов'язаних суб'єктів митних відносин;</p> <p>5) відновлення порушених прав суб'єктів митних відносин;</p> <p>6) притягнення до фінансово-правової відповідальності суб'єктів митних відносин, які порушують фінансово-правові норми у митній сфері.</p>	<p>1) сфера застосування - суспільні відносини, що виникають у процесі або з приводу переміщення предметів через митний кордон;</p> <p>2) регулюється фінансово-правовими нормами, які встановлюють виключний перелік заходів примусу, підстав, умов та порядок їх застосування;</p> <p>3) застосовується у разі порушення фінансово-правових норм у митній сфері та з метою попередження і виявлення фінансових правопорушень у митній сфері.</p>	<p>1) превентивні - застосовуються з метою попередження та виявлення фінансових правопорушень у митній сфері;</p> <p>2) припиняючі - застосовуються за наявності факту порушення норм законодавства та з метою припинення протиправного діяння у митній сфері;</p> <p>3) правопоновлювальні - застосовуються з метою забезпечення виконання платником його обов'язку зі сплати митних платежів, відшкодування шкоди від їх несвоєчасної і неповної сплати, а також захисту прав та законних інтересів платників податків;</p> <p>4) каральні заходи покарання - застосовуються з метою покарання суб'єкта, який порушив фінансово-правові норми у митній сфері.</p>

Джерело: складено автором на основі аналізу законодавства та з урахуванням наукових підходів щодо сутності та особливостей фінансово-правового примусу.

Висновки

Фінансово-правовий примус у сфері державної митної справи - це встановлені нормами фінансового права примусові заходи впливу, що застосовуються уповноваженими державою органами до суб'єктів митних правовідносин, які порушують фінансово-правові норми у митній сфері. Фінансово-правовий примус у митній сфері застосовується у відносинах щодо невиконання або неналежного виконання обов'язку із сплати митних платежів та порушення порядку здійснення валютних операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Головна його мета - це забезпечення режиму законності у сфері державної митної справи. Основною особливою ознакою є сфера застосування - суспільні відносини, що виникають у процесі або з приводу переміщення предметів через митний кордон.

Перспективами подальших наукових досліджень є з'ясування особливостей застосування заходів фінансово-правового примусу у митній сфері. Це дасть змогу виявити наявні колізії та прогалини у

митному, податковому та валютному законодавстві, що встановлює порядок здійснення фінансово-правового примусу у сфері державної митної справи, а також сформувавши оптимальну та ефективну концепцію розвитку фінансово-правового примусу в галузі митного регулювання.

Література та джерела інформації

1. Оніщик Ю.В. Митні правовідносини: поняття, ознаки, види // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). 2012. № 1 (56). С. 142-147.
2. Словник української мови. Академічний тлумачний словник. URL: <http://sum.in.ua/s/prymus> (дата звернення 15.05.2018 р.).
3. Коломоєць Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації: моногр. Запоріжжя: Поліграф, 2004. 404 с.
4. Жаренов И.П. Государственное принуждение в условиях демократизации общества: автореф. дисс... канд. юрид. наук: 12.00.01. Московский университет МВД России. Москва, 2006. 24 с.
5. Шевчук О.М. Засоби державного примусу у правовій системі України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01. Національний університет внутрішніх справ. Харків, 2003. 22 с.
6. Сліденко А. В. Захист інтересів платників податків при застосуванні заходів податкового примусу: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України. Харків, 2018. 199 с.
7. Трещова О.Р. Теоретико-правові засади державного примусу // Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2010. № 19. С. 92-98.
8. Разгильдиева М.Б. Теория финансово-правового принуждения и сферы его применения: автореф. дисс... докт. юрид. наук: 12.00.14. Саратовская государственная юридическая академия. Саратов, 2011. 54 с.
9. Саттарова Н.А. Принуждение в финансовом праве. Москва: Юрлитинформ, 2006. 392 с.
10. Емельянов А.С. Реализация охранительной функции финансового права: дисс... докт. юрид. наук: 12.00.14. Государственный университет-Высшая школа экономики. Москва, 2005. 327 с.
11. Назар Ю. С. Проць І.М. Адміністративна та фінансово-правова відповідальність за порушення бюджетного законодавства: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. 172 с.
12. Цинделиани И.А. О системе финансового права: современное состояние научных исследований: монография. Москва: РАП, 2011. 158 с.
13. Іванський А.Й. Фінансово-правові санкції: монографія. Київ: Київський міжнародний університет, 2013. 485 с.
14. Ровинський Ю.О. Фінансово-правовий примус в Україні: проблеми та перспективи розвитку: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2011. 39 с.
15. Коваль Д.О. Система заходів процесуального примусу у фінансовому праві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Академія праці і соціальних відносин Федерації професійних спілок України. Київ, 2011. 16 с.
16. Закарян Б.Н. Правовідновлювальні заходи в податково-правовому регулюванні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 17 с.
17. Гребенюк Н.В. Функції податково-правового примусу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2017. 21 с.
18. Шутлів Д.М. Державний примус у сфері бюджетних відносин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2018. 18 с.
19. Комзюк В.Т. Адміністративно-правові засоби здійснення митної справи: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Національний університет внутрішніх справ. Харків, 2003. 19 с.
20. Педешко А.І. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил сфері: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Університет внутрішніх справ. Харків, 2000. 20 с.

21. Мудров А.А. Адміністративно-примусові повноваження митних органів та порядок їх реалізації: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Національний університет "Одеська юридична академія". Одеса, 2013. 20 с.
22. Омельчук О.М. Контрабанда за кримінальним правом України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2002. 20 с.
23. Процюк О.В. Кримінальна відповідальність за контрабанду: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Національна академія внутрішніх справ України. Київ, 2006. 18 с.
24. Оніщик Ю.В. Фінансова відповідальність за порушення митного законодавства України: сутність та проблемні моменти // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2017. № 2. С. 19-25.
25. Пришва Н.Ю. Правові проблеми регулювання обов'язкових платежів: дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.07. К., 2004. 439 с.
26. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення 18.05.2018 р.)
27. Оніщик Ю.В. Правове регулювання митних відносин в Україні та в країнах Європейського Союзу: фінансово-правовий аспект: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2014. 44 с.
28. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 18.05.2018 р.)
29. Про затвердження Порядку оформлення результатів документальних перевірок дотримання законодавства України з питань державної митної справи, податкового, валютного та іншого законодавства платниками податків - юридичними особами та їх відокремленими підрозділами: наказ Міністерства фінансів України від 20 серпня 2015 року № 727. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1300-15> (дата звернення 18.05.2018 р.)
30. Lyons T. EU Customs Law. 3d ed. Oxford: Oxford University Press, 2018. 680 p.
31. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 року № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19> (дата звернення 19.03.2019 р.)
32. Goossens L., Gevers B. Feasibility of Harmonizing Customs Sanctioning Systems in the European Union: Some Considerations from a Belgian Point of View // Global Trade and Customs Journal. 2018. Vol. 13 (7/8). P. 329-334.
33. Wilke M., Ruping H. 'The Criminal Provisions of German and UK Export Control and Sanctions Law // Global Trade and Customs Journal. 2019. Vol. 14 (1). P. 17-30.
34. Directive (EU) 2017/1371 of the European Parliament and of the Council of 5 July 2017 on the fight against fraud to the Union's financial interests by means of criminal law. URL: <http://eclan.eu/en/eu-legislatory/directive-eu-2017-1371-of-the-european-parliament-and-of-the-council-of-5-july-2017-on-the-fight-against-fraud-to-the-union-s-financial-interests-by-means-of-criminal-law> (дата звернення 14.03.2019)